

21/2/2013

30 Kč www.itvar.cz

ROZHOVOR

**radka denemarková: hra
s pravdou a se lží** str. 4

POEZIE

sebastian reichmann str. 6



POEZIE **z básní milana kozelky** str. 6

PRÓZA **viktor špaček: za takových dopolední** str. 8
jyrki vainonen: perla str. 9

KULTURNÍ POLITIKA V EVROPĚ **norsko** str. 12

HISTORIE REVOLUCÍ **karafiátová revoluce
v portugalsku 1974** str. 14

LITERÁRNÍ TOPOGRAFIE **kafka v sířemi** str. 17

ESEJ **petr král: náměty II** str. 18

Z RECENZÍ **schneedorfer** str. 20 **žák** str. 20 **petr** str. 21
hůlová str. 21 **vold** str. 22 **papoušek** str. 23

*Co znamenají včerejší zjištění dnes?
Znamenají totéž, co včera, jsou
pravdivá, až na to, že v korytech
mezi velkými kameny zákona
pomalu zasychá krev.*

Franz Kafka
(přel. Rio Preisner)

hra s pravdou a se lží

S RADKOU DENEMARKOVOU O LITERAČNÍ A SPISOVATELŮ VE VEŘEJNÉM PROSTORU

Patříš k autorkám, které se ve svých knihách věnují vážným a nepohodlným tématům, a to v době, kdy se společnost stále víc takovým tématům uzavírá. Co je podle tebe příčinou tohoto jevu?

Lidé se rádi pohybují v čitelných a přehledných stereotypch. Děsí je, že je život divoký a složitý, že se dokáže nepředvídatelně zamotat a zpochybnit vše odžitě. Pozoruju to už na dvacetiletých lidech, které učím. Vjedou do určitých kolejí, těch se drží a odmítají je opustit. Většina si od života přeje jen výhodnou „tichou dohodu“, zamíchání osudím v té správné, pohodové kombinaci, nic než vlastní zájmy. Vliv na to má samozřejmě i současný tlak a nadvláda ekonomiky a politiky. Ale to je omyl: Nad vším vítězí psychologie. A netýká se to jen masy a způsobů, jak s ní lze snadno manipulovat, ale třeba i toho, co se děje uvnitř politických stran, kde už dávno nejde o nějaký program nebo vizi, ale o osobní sympatie a antipatie napříč stranami, o to, kdo na koho co ví či kdo se koho víc bojí. Společnost, která se vážným a nepohodlným a o změnu usilujícím tématům uzavírá, si upravuje i dějiny čili obraz o sobě samé – stačí porovnat například školní učebnice dějepisu jednotlivých evropských zemí, kde jedna a táž událost se podává pokaždé mírně upravená. A samozřejmě je upravena tak, aby se zakořenil pozitivní obraz toho kterého národa. Všichni chtějí vypadat jako hrdinové, nebo jako oběti, které za nic nemohou, s poukazem na to, že taková přece byla doba. Takže – netýká se to jen české společnosti. Zapomínání pod taktovkou odborníků a mocných se děje všude. A i dějiny umění diletantsky zamlžují faktickou povahu věcí. Ale vážná témata nás nutí vystoupit z černobílých škatulek či rozmetat konstrukty historiků, i zamyslet se nad vlastním životem a neuhýbat.

Co tě k otevírání nepohodlných témat vede?

To přece není otázka rozhodnutí, prostě si prosvětluji psaním modelové situace lidského chování. Když víme, že svět se skládá z navzájem nezávislých faktů a naše poznání světa může být vždycky pouze dílčí, pak věřím jen celku prózy a zároveň tomu, co je skutečně prožité. Stejně tak není otázka rozhodnutí, jestli se člověk bude o svět, ve kterém žije, zajímat. Mám snad jako spisovatelka lidskou bolest zastírat, zahlazovat její stopy? Ne, naopak,

psaním, jak doufám, prohloubím citlivost pro jinou zkušenost. A je-li člověk elementárně slušný, tak se prostě musí dění kolem sebe aktivně účastnit, i když pak občas s překvapením zjišťuje, do jakých škatulek je nastrkán.

Například?

Například já jsem se nevyhnula škatulce feminismu, ač jsem o sobě nikdy neprohlásila, že jsem feministka. Ale přece vidím, že na světě existuje skupina lidí, jejichž práva jsou tvrdě potlačována. Že existují země, kde ženám jiná skupina lidí zakazuje žít, vycházet z domu, studovat, kde jsou ženy vnímány jako majetek a věc, která nemá právo na nic, kde jsou mučeny dívky a dcery ukamenovány vlastními otci a bratry třeba za to, že chtějí do školy nebo že jenom pozvednou oči. Jak to, že nezaplňme ulice a neprotestujeme proti takovému zvrstvení? Vždyť to je také zvrácený princip kolektivní viny. Narodíš se v kůži ženy a takto na tebe svět od narození nazírá. Kdyby byla kdekoli na světě takto upírána práva mužům, zastanu se zase jich.

V Rakousku se mě při jednom autor-ském čtení kdosi zeptal, kdy budou konečně českou stranou odškodněni odsunutí Němci. A já jsem na to rozčileně řekla, že naopak čekám, kdy budou odškodněny všechny ty ženy, znásilněné a zmučené vojáky všech armád. A na základě takového prohlášení dostaneš nějakou přiblblou nálepku. Přitom jde o naprosto základní lidskou empatii k slabým, která by podle mě měla být nedílnou součástí nejen člověka, který přemýšlí a píše. A v psaní je empatie a boj s jazykem důležitější než idiotské žvanění o roli spisovatele včera, dnes a zítra.

Jaké důsledky mohou pro společnost a její další vývoj plynout z toho, bude-li se nepohodlným tématům vyhýbat?

Mimo jiné tím vysílá vzkaz mladším generacím, že toto je normální. Že mají přijmout dnešní zvrácené pojetí individua, které má právo jít a brát a opečovávat se, ale zároveň se ho – paradoxně – netýkají osudy jiných jednotlivců, pokud z nich nemá přímý užitek. A ačkoliv jsme blahobytná společnost, tak mizí solidarita s lidmi, kteří se ne vlastní vinou ocitli na okraji společnosti, přestože většina lidí si solidaritu může dovolit, i když už ji považují za luxus. Dopustí-li člověk, aby se dělo bezpráví komukoliv jinému, tak se může

brzy a snadno stát, že se totéž bude dít jemu. Nikdy nevíš – obrazně řečeno –, na jaké straně barikády se kdy ocitneš. Ve vteřině může být všechno jinak.

Existuje-li tu pro určitá témata jakási bariéra a naopak jsou-li preferována témata lehká a zábavná, pak tobě se podařilo onu bariéru prolomit. Důkazem toho je úspěch tvých knih u čtenářů i u kritiků. Bylo to snadné?

Ne. A proč by taky mělo být? Každý se musí rozhodnout sám, jakou cestou se vydá, a počítat s tím, že naše životy jsou v jistém smyslu neřešitelné. My žijeme v prostředí, kde spousta umělců kolaboruje s reklamou. Ideologie reklamy souvisí s konzumní společností a s masovou spotřebou. To samozřejmě vede k tomu, že se za umění považuje to, co se dá přerýkat v reklamním sloganu, který má jednu jedinou myšlenku – říká se tomu *televizní myšlenka*. A to prosakuje nejen do literatury. Ale já nechci číst knihy, jejichž hlavním cílem je křečovitě a srozumitelně pobavit, polechtat, ukolébát. Klidně ať si vznikají. Ale já musím cítit, že kniha byla napsána, protože napsána být musela, protože autor ví, že život sám je nečitelný, zajímavý a barvitý. V tomto smyslu chápu psaní i jako propojení se životem. Nechci svým psaním druhým myšlení uspořít, ale pokud možno podnítit někoho k vlastním myšlenkám a citlivosti. Píšu vždycky o něčem, co si potřebuju osobně rozklíčovat a co zasadím do historických kulis, které jsou zaměnitelné, jde o modelové lidské situace. Ale zároveň jsem v tom psaní vždycky obsažena já – ve smyslu osobního nasazení a energie. Inteluální a emoční rovina pro mě mají stejnou vážnost. A stále dokola se i ptám: Proč je naše mentalita taková, jaká je? Kde se onen otisk v myšlení a gestech vzal? Může za to devatenácté století? Proč si onu mentalitu pořád předáváme? Proč ji nová generace nedokáže rozpustit v obecném lidství? Není to tedy o tom, že si sednu a budu psát bez osobní odpovědnosti cosi, co takhle „seriálová“ doba vyžaduje. Pro mě je skutečná literatura zásadní prostor, kde se lze dotýkat skrytého pomocí hledání jiného jazyka, než je ten, který se tak snadno dere na jazyk, a tudíž podvádí. S jazykem je potřeba svádět neustálý boj, protože slova s ošoupaným kabátem na vyjádření složitosti a různorodosti života prostě nestačí, psaní není produkování slov.

Ještě k onomu škatulkování, kterému se nedokáže vyhnout ani literární kritika... O její hodnotě a smysluplnosti se píše i postavy ve tvé divadelní hře *Spací vady*. Mluví o tom, že autor něco napíše, kritici ho dodatečně někam natěsnají, a za pár let ho zase naženou „do jiného výběhu svých teorií“. Čeho je ve společnosti takovéto fungování kritiky odrazem?

Určitě v tom hrají roli i ideologie, kdy bývají na výsluní ideologiím poplatní autoři, pak i osobnost kritika s jeho diagnózami a prognózami. Je-li například katolík, bude preferovat katolické autory. Dále soupeření různých literárních škol, skupin, programů a teorií. Takže samotná díla se často ocitají v souvislostech, v nichž vůbec nejde o text, natož o autora. Ale to se dělo vždycky, vždycky se našel někdo, kdo se vztekal i při Shakespearově jméně. A ten snobismus... V rozhovorech, kdy lidem záleží na tom, jak zapůsobí, se dočkáme výroků o Joyceovi, ale neoficiálně panuje podivný teror. Střídají se doby, které určitá jména nebo části literatury načas uvrhnou do klatby.

Dějiny literatury přece existují teprve od 19. století, od doby romantismu, tehdy se studium dějin chápalo jako vlastenecký úkol. Ale co s tím dneska? Z jistého pohledu není nic tak pomíjivého a nepřesného jako vědy o umění. Dobrá literatura přece působí v každé přítomnosti. Ta neustálá potřeba někoho někam vřazovat, do kontextů toho, co už existuje... Ano, všechno už tu bylo, jenomže vždycky tu ještě něco nebylo. A tak se texty musí různě otesat a cenzurují se v nich všechno, co se momentálně nehodí. A je-li autor kontroverzní osobnost, která se prosadila v zahraničí, tak se sice vezme na milost, ale jen těžko se navrací do domácího kontextu, což se týká i lidí, kteří emigrovali.

Nemá tahle mince kromě rubu i svůj líc?

Literární věda je otevřené pole, protože může být všechno jinak, autoři mohou být hodnoceni a donekonečna objevováni. Ale já už tomu cirkusu nevěřím, vždyť kritické i teoretické stojí vlastně nad knihami pořádku v rozpácích, přešlapují, a střídavé úspěchy či neúspěchy knih nevyprávějí o dílech samých, jako spíše o založení kritiků a o založení doby. Dál se sepisují dějiny literatury jako úřednické spisy, třídí se do šanonů kritickým a esejistickým okem. Jako by to mohl být jednou provždy vyřízený spis, jako by mohl existovat jednomyslný verdikt. A do toho se pořádají konference o všech omylech a mystifikacích, ke kterým došlo v literární vědě v uplynulých stoletích. Ve dvacátém století se budou pořádají konference o omylech jednadvacátého století... a tak dál.

Proto ta grotesknost a černý humor ve *Spacích vadách*, a to i včetně sebevražd. Pro mě je literatura velmi citlivé místo a bytostná záležitost a vadí mi, když se mezi odborníky pohybují lidé, kteří se ke knihám chovají jako k houskám na krámě. Neexistuje žádný objektivní soud o literatuře, jen čerstvá, autentická reakce. A během života stejně svůj soud o autorovi nebo určité knize několikrát měníme, tak jak nabýváme životních zkušeností například. Člověk si své pozice prostě musí hájit všude bez ohledu na okolí, i v každodenním životě, nelze rozpojovat chování v soukromí a na veřejnosti, k čemuž nás systém nutí. A nesmí dovolit systému ve všech oblastech, aby ho zlomil.

Jak konkrétně reaguješ, když to na tebe systém zkouší?

Nedávno jsem třeba odmítla rozhovor do časopisu *Ona Dnes*. Paní redaktorka byla nesmírně milá a profesionální, v mailu zklidnila moje námitky, že se do takového časopisu nehodím, a ujistila mě, že můžeme mluvit o všem. Ano, můžeme, ale s ohledem na cílovou skupinu čtenářek. Já ale nemohu uzpůsobovat sebe samu podle cílové skupiny čtenářů. A tak se opakují klíše, kterých jsme se letmo dotkly – třeba jak zvládám kariéru a zároveň děti, nebo jaké to bylo, když jsem opustila manžela... A ještě navíc to měl být příběh se šťastným koncem. Odmítla jsem. Popřela bych svůj život a podpořila systém, který ženám vnucuje roli občanů druhé kategorie, co jsou a o čem mají přemýšlet. Ale pro mě neexistují mužská a ženská témata, pro všechny je přece svět stejně složitý a drsný a snažím se to svou prací ukázat. Nemohu přistoupit na rozhovor, kde bych podpořila systém, který vysílá podprahovou zprávu: ženy nejsou schopné myslet stejně pronikavě jako muži. Redaktorka argumentovala slovy o reklamě a tím, že jiným spisovatelkám, například Ireně Obermanové a Kateřině Tučkové, podobný rozhovor nevalil. To je ale něco jiného, je to věc osobního rozhodnutí. Už zase sotva znatelný život dvojí tváře – demokratické navenek, jiné za zdmi bytu...



foto Tvar



Nemáš pocit, že to, co se tváří jako kritika, bývá stále častěji pouhým píárkem daného titulu či jeho autora? Projevuje se to například i otrockým přebíráním názoru, který se v médiích objeví jako první. Říkám tomu „syndrom zvednutých stavidel“. Zažilas to někdy sama na sobě?

Tohle jsem poprvé pochopila, když jsem ještě pracovala v Divadle Na zábradlí. Stačilo sledovat hemžení na premiérách a došlo mi, že jsem hodně naivní. Po představení se kritici shlukli, dohodli se a ujasnili si názor, uspali ten odlišný, a udali tón. Když jsem začala vydávat, tak na mě vycházely tak ohavné a osobně zaměřené kritiky, že jsem se jimi přestala zabývat. Zároveň ale popsali tutéž knihu každý trochu jinak, což mě naopak potěšilo, protože to samo o sobě znamenalo, že je text živý a prorostlo do něho množství témat. Přesto po určité době kritici dělali, že nejsou. Změnilo se to až po knize o Petru Léblovi, kdy už mě nemohli přehlédnout. Myslím si s odstupem, že obecně někdy lidi matu, protože jim vylezu vždycky někde, kde mě nečekají. Když sleduješ literární prostor, je to stejné jako všude, jde i o lidské slabosti a ctižádosti, zamindrákování si vždycky obět najdou, některým je literatura dokonce lhotejná a spousta nakladatelů a autorů vejde do předem připraveného prostoru, nebo se přímo přátelí s kritikou. Ale je mi to jedno. Mám už averzi vůči literatuře, jak ji pojednává kritika nebo literární věda. Spisovatel má ničit fráze. A jazyk literární vědy venel s to některé jevy vůbec postihnout, vyjádřit, natož pak jazyk kritiků a tisku.

Předem připravený prostor pomáhá vyrobit značku, o jejíž dnes už přímo planetární moci psala Kanaďanka Naomi Kleinová ve své knize *Bez loga* (Argo/Dokořán, 2005) – čili není to žádný malý český problém. Zůstane-li u literatury, pak Harry Potter, potažmo Joan Rowlingová není nic jiného než značka, Paulo Coelho jakbysmet... A značka označuje výrobek a výrobek implikuje zisk. Lze se smířit s faktem, že literární text je výrobek?

Já se s tím smířovat nehodlám, u literatury je všechno přítomnost, není to tak, že by nová kniha přebíjela tu starou. A jsme zase u literární vědy: podívej se jenom na 20. století, jak rychle se střídala její měřítka, takže jedinou jistotou nám zůstala jako výsměch patrně už jen obchodnická konjunktura. I o tom je zmínka ve *Spacích vadách*. Jméno jako značka, kde už nejde o práci samotnou, to je dnešní hra s pravdou a se lží. Vždycky existoval druh lidí, kteří najedou na vlnu, kteří pokrývají popotávku doby. A vleče se to, jen se podívej, jakou úděsnou diplomovou práci napsal kdysi o Čapkovi Ivan Klíma, a místo aby se za ni hluboce styděl, dodnes si lžeme, že to je jeho znalec, zatímco ti skuteční stojí ve stínu. Další skupina jsou sezónní výrobky, kde všechny zajímá umělý příběh zoufalého autora, který psal na ubrousky v kavárně, protože neměl ani na papír, nebo je to podivín, který žije na samotě s koněm a pštrosy... Co také spolehlivě funguje, je „syndrom naše milá holka, náš milý kluk“. Koupila jsem si knihu jedné české autorky, a ta kniha nebyla dobrá. A tak jsem se opatrně zeptala známého recenzenta, který na ni napsal oslavnou recenzi, jestli je skutečně přesvědčený o kvalitách textu, a dostalo se mi rychlé odpovědi: „No jo, když ona je to taková milá holka.“ Tak kde to jsme? Tohle je úroveň myšlení?

To se dostáváme k odpovědnosti – jak spisovatele, tak recenzenta. A nejde jen o odpovědnost za samotný text, ale také za to, co ze sebe otiskuje do veřejného prostoru, jehož je součástí. Takže: V čem konkrétním ona odpovědnost spočívá?

Hlavně jde o odpovědnost za vlastní život a práci. A jsme zase u toho: Pokud se nevyvlékám z osobní odpovědnosti v životě ani v psaní, můžu se vnitřně o sebe opřít, pak se nemohu kymáčet ve větru podle kritérií doby. To, že jsem samoživitelka se dvěma dětmi na volné noze a že jsem se z odpovědnosti nevyvlékla, mě zatraceně drželo v realitě a dalo mi vnitřní sílu. Mimo práci jde o odpovědnost třeba až po konkrétní pomoc autorům (nejen peticemi), kteří jsou ve svých zemích umlčováni. Nebo rovnou vraždění.

Jaký smysl mají v této souvislosti spisovatelské organizace? A co je příčinou toho, že jsou v Čechách téměř mrtvé?

Jsou mrtvé a nemá smysl vymlouvat se na to, že se zdiskreditovaly před rokem 1989. Rozbředlému rozkladu, který je postihl, v podstatě nerozumím. Já jsem vystoupila jak z PEN klubu, tak z Obce překladatelů, protože neposkytují profesní pomoc, jenom se tak navzájem poklepávají po zádech. Obzvlášť z PEN klubu je mi smutno, protože to je organizace, která má vnímat dění ve světě a pomáhat, kde je třeba. Ve svém důsledku to vede k odrazování mladších autorů, není důvod, proč by se vlastně do těchto organizací zapojovali. Například v Německu nebo v Nizozemí podobné organizace používají peníze nikoliv na to, aby uspořádaly konferenci o literatuře v Číně, ale na to, aby pomohly konkrétnímu autorovi z Číny z vězení. Lidský kredit takové organizace pak nesmírně stoupá. Takže z tohoto úhlu pohledu bychom potřebovali pevnou, sebevědomou a jasnou organizaci, jež by spojovala všechny, kteří prostřednictvím literatury vnímají svět i za hranicemi. Ale to už se spíše mohou přiklonit k jiným, neliterárním organizacím.

Proč to takhle nedokážeme vnímat a praktikovat u nás?

Žiješ-li čtyřicet nebo šedesát let ve vězení, tak i když nakonec z toho vězení vylezeš, zůstaneš jím poznamenaná a budeš se chovat jediným možným způsobem – urvat co nejvíc pro sebe.

Není tohle už trochu obehnaná písnička? Vždyť jsou tu nové generace, které zkušenost zmíněného „vězení“ nemají...

Jenomže novým generacím je to jedno. Jediné, co zdokonalují, je lhotejnost. Ale chápu je, je to sebezáchovné, protože vyrůstají v marasmu. Chybí nadhled, přesah, zůstalo všeobecné pachtění. Musejí se dívat na obohacování lidí, kteří nemají právo se na nás obohacovat. Nemají to snadné, trh zaujal místo individuálních akcí a k vlastní zkušenosti se dopracovávají těžce, protože mizení zkušenosti nabývá stále větších rozměrů vinou rozvoje masových médií, života z druhé ruky.

Co je příčinou jejich lhotejnosti? To, že mají všeho dostatek?

To je ďábelský řetězec. Vždyť byli vychováni lidmi, které „vězení“ poznamenalo. Na jedné straně za své potomky nesou odpovědnost rodiče, kteří jim předávali svou omezenou představu o světě se všemi předsudky a škatulkováním. A na straně druhé za to může atmosféra společnosti, v níž je všechno jedno. Nikdo nenese odpovědnost za své činy. Pokud někdo někoho okrade nebo podvede a nic se mu nestane, tak to přece vede k tomu, že lidé otupí. A zase – srovnám-li to s Německem, kde jsem nějakou dobu žila, a aniž bych si chtěla cokoli idealizovat, tak tam je základní nastavení jiné: Ten, kdo krade, je zloděj a patří za mříže. Ten, kdo někoho zabije, je vrah a patří za mříže. Tečka. Před zákonem jsou si lidé rovni. O tom se nedisputuje. A působí-li někdo ve veřejném prostoru a přijde se na to, že lže a podvádí,



tak musí z veřejného prostoru okamžitě odejít. Příklad: Pokud člověk v ministerské funkci opsál byt jen půl stránky diplomové práce a přijde se na to, musí odstoupit – viz známý případ německého ministra obrany Karla zu Guttenberga. Takže lidé v Německu jsou oproti nám určitým způsobem narovnaní, protože mají jistotu, že společnost zdravě funguje. U nás si bohužel vychováváme další pokřivené generace. Jako bychom neuměli být ve shodě se skutečností.

A jsme alespoň schopni si to přiznat, nebo se jen dál obelháváme?

V umění trvám na otázkách viny. A ve společnosti... Rozčiluje mě, když vidím, jakou interpretaci toho, co se tady za minulého režimu dělo, předávají ti, kteří se na něm aktivně podíleli. Vezmeme-li padesátá léta a zůstaneme-li u spisovatelů, kteří v těch letech byli vášnivými komunisty, tak po příjezdu tanků v roce 1968 se z nich najednou stali disidenti a začali předávat svoji verzi toho, jak to v padesátých letech bylo „doopravdy“. Mluvím o generaci Ludvíka Vaculíka, Pavla Kohouta a dalších, kteří nejprve část své generace zdecimovali a pak následným generacím vysvětovali, jak sami naletěli, že byli mladí a hloupí a že holt byla taková doba. Přitom tu žily stovky a tisíce lidí, kteří nenaletěli. Zakořenila tu verze Vaculíků a Kohoutů, kterým byl veřejný prostor a hlas v něm dán – a je jim dáván stále. Teď mluvím o jejich aktivitách mimo tvorbu. Ať si píší, co chtějí, to je naprosto legitimní, jsou to obratní řemeslníci, jde o něco jiného. Proč ale mají stále jakési privilegium být vnímáni či prezentováni jako hlas národa? A vyrůstají-li v tomto kontextu nové generace, tak co to pro ně znamená? No přece jediné: Můžeš v životě udělat cokoli zruďného a bezcharakterního a pak stačí, když to nějak přijatelně vysvětlíš. To jsou morální poškození, která připravila půdu všemu, co se děje dnes.

Neodráží se v tom i určitá touha po moci, kterou si částečně naplňují ovlivňováním veřejného mínění?

Jistě – touha po moci, penězích a elitářském postavení, a zejména neskonala ješitnost a samolibost, což mnohdy vede k tomu, že se i v osobním životě chovají odporně. Chování na veřejnosti a v soukromí se ale přece nedá odpojit. Takoví lidé se vůbec nezdržují jakoukoliv sebereflexí, empatií nebo soucitem s druhými lidmi. To je pro ně ztráta času a hlavně vůbec netuší, o co jde. Jdou si světem a berou si, bez ohledu na kohokoliv. Jen se rozhlédni, tak se chovají i všichni ti Zemanové, Klausové, mafianští podnikatelé... Koboldové nám vnucují svou představu světa, koboldové, kteří sice mají inteligenci, ale nulovou

emoční inteligenci, a jimž chybí sociální soucítění, takže snadno manipulují s ostatními.

Jak se dá v takto nastavené společnosti naložit s angažovaností? Tak, jak to udělal například Michal Viewegh ve své knize *Mráz přichází z Hradu*?

Dneska nezávislost a osobní nasazení vypadá úplně jinak. A nevím, jestli je angažovanost to správné slovo. Je to spíš parodie a podivný pakt s barbarstvím – publicisticky sepsal to, o čem přece všichni víme z novin – a navíc Viewegh je „naš milý kluk“. Podle mě svými texty uškodil, sepsal zlehka něco, co by měli s osobním nasazením a odpovědností dělat investigativní novináři. Jako by byl „jejich milý kluk“, jako by všechno polil růžovou polevou, z které vykukují komické mikrosituace o tom, jaké nosí bývalý pražský primátor Pavel Bém spodky a hodinky, ale úplně se vytrácí rozměr celé hrůzy, ve které žijeme. Ano, povrch říká hodně, ale neříká dost. Takže co s tím? Mění se nějak systém? Mění se soudnictví? Platí zákony skutečně pro všechny stejně? Ne. Čtenáři jsou jeho knihou pouze ujištěni o tom, že mocní jsou jedna propojená parta nezralých a veselých kluků, takový testosteron po česku, s čímž v podstatě nejde nic dělat, a tak jedeme dál ve svých vyježděných kolejkách. A těm, o kterých píše, se to líbí. A ještě něco mě napadá: Diskuse o čisté a angažované literatuře jsou přežitek. Každá dobrá literatura je angažovaná, protože vnímá člověka. A jde zase o jazyk. Jak říká Ingeborg Bachmannová, pokud jazyk jakéhokoliv spisovatele neobstojí, neobstojí ani to, co onen dotyčný říká.

Připravila Svatava Antošová

Radka Denemarková (nar. 1968 v Kutné Hoře), spisovatelka, literární historička, scenáristka, překladatelka a dramaturgyně. Je autorkou románů *Evald Schorm – Sám sobě nepřitelem* (Nadace Divadla Na zábradlí, 1998), *A já pořád kdo to tluče* (Petrov, 2005), *Peníze od Hitlera. Letní mozaika*. (Host, 2006), *Smrt, nebudeš se báti aneb Příběh Petra Lébla* (Host, 2008), *Kobold. Přebýtky něhy. Přebýtky lidí*. (Host, 2011) a divadelní hry *Spací vady* (Akropolis, 2012). Překládá knihy Herty Müllerové *Cestovní pas* (Mladá fronta, 2010), *Rozhoupaný dech* (Mladá fronta, 2010), *Srdce bestie* (Mladá fronta, 2011) a Michaela Stavariče *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová* (Labyrint, 2010). Třikrát získala cenu Magnesia Litera (2007, 2009, 2011), v Polsku byla nominována na cenu Angelus (2009), v Německu získala Ušedomskou literární cenu (2011) a prestižní cenu Georga Dehia (2012).